

До Спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.089 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента, заслуженого юриста України, адвоката
Туrowця Юрія Миколайовича на дисертацію Уроdi Олександра Вячеславовича на
тему «Гарантії діяльності захисника під час досудового розслідування»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Актуальність обраної теми дослідження обумовлена тим, що інститут захисту є одним із фундаментальних елементів кримінального провадження та важливою гарантією реалізації конституційного права особи на правничу (правову) допомогу і справедливий судовий розгляд. Саме на стадії досудового розслідування захисник виступає ключовим суб'єктом забезпечення прав, свобод та законних інтересів особи, яка залучена до кримінального провадження. Від ефективності реалізації його процесуальних прав значною мірою залежить дотримання принципів змагальності сторін, рівності учасників процесу та верховенства права.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в період триваючого реформування кримінальної юстиції України, складних умов праці захисника та низки загроз триваючої повномасштабної російської агресії та адаптації національного законодавства до європейських правових стандартів. Аналіз правозастосовної практики свідчить про наявність низки проблем, пов'язаних із реалізацією професійних прав захисника під час досудового розслідування. Серед них - обмеження доступу адвокату до клієнта, труднощі із збиранням доказів стороною захисту, формальний підхід до розгляду клопотань захисника на стадії досудового розслідування, а також недостатня ефективність механізмів оскарження рішень, дій чи бездіяльності сторони обвинувачення.

Важливим аспектом актуальності дослідження є також необхідність забезпечення відповідності національної практики стандартам Європейського суду з прав людини. У своїх рішеннях ЄСПЛ неодноразово наголошував, що право на захист повинно бути не декларативним, а реальним та ефективним. У зв'язку з цим особливого значення набуває дослідження процесуальних гарантій діяльності захисника як необхідної передумови забезпечення права на справедливий суд та належного балансу між сторонами кримінального провадження.

Крім того, актуальність теми зумовлена потребою у вдосконаленні кримінального процесуального законодавства та практики його застосування. Наявність законодавчих прогалин, неоднорідність судової практики та випадки

фактичного обмеження професійних прав адвокатів свідчать про необхідність комплексного наукового дослідження гарантій діяльності захисника під час досудового розслідування. Результати такого дослідження можуть бути використані для підвищення ефективності механізмів захисту прав людини, удосконалення кримінального процесуального законодавства та зміцнення гарантій адвокатської діяльності в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертант досить аргументовано обґрунтував вибір теми дослідження, чітко визначив мету та завдання, а також правильно окреслив об'єкт та предмет дослідження. Запропонована здобувачем структура дисертації дала змогу проаналізувати усі особливості забезпечення і реалізації в Україні гарантій діяльності захисника під час досудового розслідування. Такий підхід допоміг автору зробити відповідні висновки та надати рекомендації щодо внесення змін до чинного законодавства України.

Теоретичну основу роботи становлять праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі кримінального процесуального права, адвокатури та правозахисної діяльності. Емпіричну основу дослідження складають положення Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», практика Верховного Суду, Європейського суду з прав людини, а також результати власної професійної діяльності автора.

В ході дослідження дисертантом використано загальнонаукові та спеціальні методи. При написанні роботи автор опрацював значний масив джерел (всього 327 джерел) з адвокатури, кримінального та кримінального процесуального права і проаналізував численні нормативно-правові акти.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлена тим, що здобувач ґрунтовно дослідив нормативно-правове регулювання адвокатської діяльності щодо забезпечення прав та гарантій в межах кримінального провадження на національному та міжнародному рівнях, використав значний об'єм емпіричної бази, а саме: проаналізував низку судових рішень, що містяться в ЄДРСР, рішення ЄСПЛ, правові позиції Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих Уродою О.В. у дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню достатньої джерельної бази, матеріалів судової практики, праць науковців зарубіжних країн, правильно обраним методам наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях. Рецензована робота є одним із перших у вітчизняній науці спеціальним дослідженням, в якому комплексно, з урахуванням правових позицій Верховного

Суду розглянуто проблеми реалізації гарантій діяльності захисника у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування.

У межах здійсненого дослідження отримано результати, що мають наукову новизну. Зокрема, автором обґрунтовано класифікацію гарантій діяльності захисника під час досудового розслідування за різними критеріями (за змістом, за спрямованістю, за характером правового впливу, за способом реалізації, за суб'єктом, що забезпечує їх реалізацію та за функціональним призначенням), а також запропоновано відповідну періодизацію генези розвитку гарантій діяльності захисника на досудовому розслідуванні, в рамках якої її поділено на п'ять періодів: 1) ранній період (охоплює часи Київської Русі і Галицько-Волинського князівства); 2) період зародження (охоплює перебування українських земель під владою Литви, Польщі, а також часи Гетьманщини); 3) період розвитку (пов'язаний із затвердженням Статуту кримінального судочинства 1864 р.); 4) період занепаду (радянський період); 5) період відродження (сучасний період).

Важливе теоретичне значення має надане автором визначення поняття «кримінальних процесуальних гарантій діяльності захисника під час досудового розслідування», як різновиду юридичних (правових) гарантій, що є системою закріплених у кримінальному процесуальному законодавстві умов, які спрямовані на ефективну реалізацію захисником функції захисту, охорону і захист його прав, свобод та законних інтересів, а також виконання покладених на нього обов'язків під час досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Найбільш прикладне значення роботи полягає у тому, що усі висновки та рекомендації автором викладено у вигляді конкретних пропозицій щодо удосконалення норм кримінального процесуального законодавства і законодавства про адвокатську діяльність в частині нормативного регулювання гарантій діяльності захисника у кримінальному провадженні, які викладені в додатку Б (с.с. 242-244), є науково обґрунтованими та заслуговують на увагу законодавця.

Основні теоретичні положення, висновки і практичні результати, отримані в процесі роботи над дисертацією Уроди О.В. опубліковано в 3-х наукових статтях у фахових наукових виданнях України, а також 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, у достатньому обсязі відображені в анотації до дисертації, зміст якої відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

Звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела у дисертації. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертаційного дослідження рецензентом не виявлено.

Викладене вище не виключає наявності у рецензованій роботі положень, які викликають певні застереження та можуть слугувати підставою для дискусії.

Разом із тим, слід відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих фрагментів роботи не виключає можливості спростування аргументів рецензента та в цілому не знижує наукової цінності представленого наукового дослідження.

Оформлення дисертації здійснене відповідно до вимог, передбачених наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки [№ 759 від 31.05.2019](#)), і не викликає зауважень.

Попри позитивну оцінку дисертаційного дослідження, воно, як і будь-яка праця, не позбавлене певних недоліків, суперечливих або таких, що потребують додаткової аргументації положень.

1. Запропонована автором система класифікації гарантій діяльності захисника є достатньо деталізованою, водночас окремі класифікаційні критерії частково перетинаються між собою, що ускладнює їх практичне застосування та потребує додаткового обґрунтування щодо розмежування окремих груп гарантій.

2. У роботі значна увага приділена нормативно-правовому аналізу процесуальних гарантій діяльності захисника, однак окремі висновки могли б бути підсилені більш широким використанням емпіричних даних щодо практики реалізації таких гарантій, проблем їх реалізації та шляхів їх вирішення через удосконалення чинного законодавства України.

3. Дисертант обґрунтовано акцентує увагу на ролі слідчого судді у забезпеченні гарантій діяльності захисника, проте недостатньо висвітлено питання виконання ухвал слідчих суддів та відповідальності за їх невиконання.

4. Потребувало б більш детального аналізу співвідношення кримінальних процесуальних гарантій діяльності захисника та гарантій адвокатської діяльності, передбачених спеціальним законодавством.

5. Окремі пропозиції щодо вдосконалення законодавства мають перспективний характер, проте потребують додаткового обґрунтування можливих наслідків їх практичної реалізації, зокрема, варто звернути увагу на пропозицію автора щодо доповнення Кримінального процесуального кодексу України статтею 482-3 «Особливості порядку проведення слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо адвоката».

6. В роботі варто було б приділити окрему увагу особливостям імплементації в українське законодавство положень Конвенції про захист професії адвоката, ухваленої Радою Європи під час засідання 12 березня 2025 року, щодо закріплення гарантій адвокатської діяльності на міжнародному рівні.

Висловлені зауваження мають дискусійний або рекомендаційний характер та жодним чином не применшують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновки:

1. Дисертація Уроди Олександра Вячеславовича на тему «Гарантії діяльності захисника під час досудового розслідування» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального-процесуального права, адвокатури та правозастосовної практики.

2. Дисертація Уроди О.В. виконана і оформлена у відповідності до вимог, визначених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ України [№ 341 від 21.03.2022](#), [№ 502 від 19.05.2023](#), [№ 507 від 03.05.2024](#)).

3. Здобувач Урода Олександр Вячеславович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**професор кафедри кримінального права
та процесу Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України, адвокат**

Юрій ТУРОВЕЦЬ